

1.4 Aspekti

1) MITÄ TARKOITTAASPEKTI?

Aspekti tarkoittaa tapahtuman rakennetta (*event structure*), eli sitä, onko tapahtuma kokonaisuus, jolla on alku ja loppu, vai onko se jatkuvaa, ilman varsinaista alkua ja loppua. Aspektiin liittyy myös kysymys, tapahtuuko muutos vai ei. Aspekti voi tarkoittaa myös pelkkää näkökulmaa, eli tapahtuma voidaan ajatella kokonaisuutena tai jatkuvana, riippumatta siitä, millainen tapahtuma todellisuudessa on.

Aspekti näkyy suomen kielessä objektin sijamuodoissa, ja siksi se on mukana tällä kurssilla. Aspekti on siitä vähän outo kategoria, että aspekti liittyy tapahtumaan ja siten verbiin, mutta sitä ei ilmaista verbillä vaan objektin sijamuodolla.

Aspekti toimii eri tavoilla erilaisissa verbeissä. Tässä materiaalissa verbit on jaettu kolmeen ryhmään sen perusteella, millainen aspekti niissä on mahdollinen. Ensimmäisen ryhmän verbit ilmaisevat tapahtumaa, joka ei voi tulla valmiiksi (*rakastaa, arvostaa, pelätä*). Toisen ryhmän verbit ilmaisevat tekemistä, joka voi olla kesken mutta se voi myös tulla valmiiksi (*siivota, leipoa, rakentaa*). Kolmannessa ryhmässä ovat verbit, jotka ilmaisevat tapahtumaa, joka ei voi jäädä kesken (*pudottaa, löytää, ymmärtää*).

2) MITEN ASPEKTI VAIKUTTAA SIJAVAIHTELUUN?

a) Kolme verbien ryhmää:

1. Partitiiviverbit, jotka ilmaisevat jatkuvaa tai toistuvaa tekemistä eivätkä tule valmiiksi. Niissä objekti on aina partitiivissa.

Rakastan sinua. Arvostan häntä. Odotin bussia.

2. Sekaverbit, jotka ilmaisevat tapahtumaa, joka kestää jonkin aikaa mutta joka tulee myös valmiiksi. Niissä objekti vaihtelee sen mukaan, missä vaiheessa tapahtuma on ja miten se nähdään.

Siivosin huonetta. Siivosin huoneen. Leivoin kakkua. Leivoin kakun.

3. Totaaliverbit, jotka ilmaisevat äkinäistä tapahtumaa, joka ei voi jäädä kesken. Se on siis aina valmis.

Löysin avaimet. Hän rikkoi lampun. Lapsi pudotti pallon. Näimme ison linnun.

b) Partitiiviverbien kanssa kaikki objektit ovat partitiivissa. Ei tarvitse välittää, millainen objekti on. Poikkeuksia ovat lauseet, joihin on lisätty tapahtuman päämäärä.

Auta minua!

Auta minut pois täältä!

Potkaisin palloa.

Potkaisin pallon maaliin.

Tämä kuuluu erityisesti runolliseen kuvakieleen, josta esimerkkinä seuraavat lauseet:

Halaan sinua.

Halaan sinut terveeksi.

Katso minua.

Katso minut kauniiksi. (Laulun nimi)

c) Sekaverbien objektin sija vaihtelee. Sekaverbeissä objekti on partitiivissa, jos tekeminen on kesken. Jos tekeminen on valmis, objekti on genetiivissä tai nominatiivissa.

Kirjoitin eilen viestin. (viesti tuli valmiiksi)   *Kirjoitin eilen gradua.* (gradu ei ole vielä valmis)

Kesällä maalaan talon. (valmiiksi)   *Kesällä maalaan taloa.* (kuvaa vain toimintaa eikä kerro, tuleeko maalaus valmiiksi)

Osa sekaverbeistä kuvaa tapahtumaa, joka kyllä voi tulla valmiiksi mutta siinä joko tapahtuu muutos tai sitten ei tapahdu. Silloin objektin sija kertoo siitä, muuttuiko tilanne radikaalisti vai ei.

Metsästäjä ampui linnun. (osui ja lintu kuoli)   *Metsästäjä ampui lintua.* (ei osunut tai ei kuollut)

Nostin hatun. (panin sen jonnekin ylös)   *Nostin hattua.* (panin sen takaisin päähäni)